

40 godina glavne zgrade Kliničke bolnice "Dr Zdravko Kučić" u Rijeci

Matejčić, Marijan

Source / Izvornik: **Medicina, 1975, 12, 109 - 114**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:184:545938>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Medicine - FMRI Repository](#)

40 godina glavne zgrade Kliničke bolnice „Dr Zdravko Kučić“ u Rijeci

M. MATEJČIĆ

Prije četrdeset godina, 11. siječnja 1935. godine prenesen je iz stare bolnice u Sušaku u novu zgradu sadašnje Kliničke bolnice »Dr Zdravko Kučić« prvi pacijent. U povodu te značajne obljetnice želimo podsjetiti na napore koje je sušačka općina poduzimala prije nego što je došlo do oživotvorenja ideja da se u Sušaku izgradi opća bolnica i koji su bili razlozi za njeno podizanje.

Prvi pokušaji da se poduzme akcija gradnje ove bolnice padaju u osvit našeg stoljeća, upravo u vrijeme kada Sušak postaje značajno industrijsko i pomorsko središte u Hrvatskom primorju. U komunalnom arhivu među nesređenom građom Komunalnog ureda sušačke općine postoji jedan omot u kojem je sačuvano nekoliko značajnih spisa koji govore o tim početnim naporima. Služeći se tom gradnjom mogli smo bar donekle ući u probleme zdravstva u Sušaku prvih godina 20. stoljeća. Prema tim dokumentima službena nastojanja oko izgradnje općinske bolnice u Sušaku datiraju od 1906. Te je godine 31. listopada odbornik Kosta Čolić na sjednici upravne općine Trsat, održanoj u općinskoj vijećnici u Sušaku, predložio da tadašnja hrvatska Kraljevska zemaljska vlada subvencionira općinu sa 8000 kruna godišnje za gradnju bolnice u Sušaku.¹ Vlada je taj zahtjev odbila s obrazloženjem da je taj iznos prevelik i predložila je da se traži subvencija od 15000 kruna na 20 godina s tim da se općina obaveže sagraditi bolnicu od 200 kreveta.² Na narednoj sjednici Općinskog zastupstva od 28. studenog 1906. taj prijedlog Vlade je prihvaćen i zaključeno je da se ta subvencija Vlade isplaćuje sve dok bolnica ne bude aktivna. Vladi u Zagrebu je upućena molba da Općina za dozvolu može podići zajam od 500000 kruna kao i za spomenutu pripomoć od 15000 kruna kroz slijedećih 15 godina u svrhu pokrića zbog eventualnog deficita. U obrazloženju razloga, radi kojih je akcija za gradnju bolnice u Sušaku opravdana, sadržani su osnovni elementi koji će biti prisutni sve do njenog podignuća tek 1934. Naime, na širokom području u to doba nije bilo nijedne bolnice osim Bolnice »Sv. Duha« u Rijeci. Više od polovice kapaciteta te bolnice su koristili kao bolesnici stanovnici iz Hrvatske, tj. Hrvatskog primorja, Gorskog kotara, većeg dijela Modruško-riječke i Ličko-krbavske županije, a zatim stanovnici iz Istre i sa kvarnerskih otoka. U obrazloženju se navodi da bi se, kad bi Sušak imao svoju opću bolnicu, svi ti stanovnici liječili u njoj. Zanimljiv je podatak da je kraljevski zemaljski erar za podmirenje bolno-opskrbenih troškova plaćao godišnje riječkoj bolnici 50000 kruna. Uz to je dolazilo plaćanje od

strane okružne blagajne na Sušaku, a i sami su bolesnici plaćali velik dio troškova. Za takav pritisak bolesnika riječka bolnica nije odgovarala prostorom, posebno ne u zimsko vrijeme, tako da su se bolesnici nakon dugog prevaljenog puta do Rijeke, uslijed pomanjkanja mjesta u riječkoj bolnici morali vraćati u još težem stanju.

Realna potreba da se u Sušaku sagradi bolnica s 200 kreveta proizlazila je iz detaljne analize stanja. U to doba je Sušak bio, kao stjecište Primorja, podesno mjesto za gradnju bolnice. Pregovori o gradnji bolnice, koji datiraju od početka stoljeća, bili su prekinuti uslijed nedostatka sredstava, no razloga je bivalo sve više s obzirom na prirast stanovništva i nagli razvoj grada.³

Na sjednici Općinskog poglavarstva 15. ožujka 1907. odlučeno je da se zamoli Vlada da iz svojih fondova dodijeli zajam za gradnju, jer je bilo nepovoljno stanje na evropskom tržištu. Sutradan je odlučeno da se bolnica mora graditi troškom od 600 tisuća kruna. Tom je prilikom izabran odbor za gradnju bolnice. Zamoljen je veliki župan Toma pl. Kraljević da zagovori molbu sušačke općine kod Kraljevske vlade.

U tom je smislu kotarski predstojnik barun Zmajić obavijestio župana Kraljevića obrazlažući da bi zajam s velikim kamatima doveo u pitanje čitav poduhvat. Kotarski je predstojnik izrazio sumnju da je svota od 600000 kruna dovoljna »za podignuće moderne bolnice i 200 kreveta«. On je predložio da u prvom redu zdravstveni radnici, stručnjaci, sastave program za općinsku bolnicu i za potrebni broj kreveta, kasnije bi tehnički stručnjaci trebali izračunati aproksimativno troškove gradnje.⁴

U međuvremenu su stizale i ponude za prodaju zemljišta ili gotovih vila na Sušaku koje bi se mogle koristiti za bolnicu. Najzad je pregledano zemljište Marije i Jelisave Sepić, pa je zamjenik kotarskog predstojnika M. Blažević izvijestio velikog župana u Ogulinu da je priloženi nacrt zemljišta dobar, no, prema izvještaju zdravstveno-tehničke komisije, koji su potpisali dr Ivan Kiseljak, kotarski liječnik i kotarski inženjer Gustav Baldauf, zemljište je udaljeno od centra Sušaka više od kilometra, što je za ono vrijeme bila velika udaljenost, »pa je to dostatno da vanredno otegoti koli dopremanje i odpremanje bolesnika, toli svih živeža, obskrbe, drva i svih potrebitina, da bi uslijed toga samoupravni troškovi tako odatele bolnice vanredno poskočiti morali.«⁵

Ovi su se pregovori nastavljali. Do oživotvorenja zamisli, međutim, nije došlo te se ta ideja oživljava ponovo 1911. Zanimljivo je obrazloženje

koje je dao Frane Jagodnik 29. srpnja 1911. prilikom ponude svog zemljišta za gradnju bolnice. U njemu stoji: »Podignuće javne općinske bolnice na Sušaku ukazuje se od velevažne potrebe, a to tim više, što je 2/3 bolesnika u riječkoj bolnici isključivo hrvatski narod iz kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, primjerice iz Primorja, Gorskog delničkog i čabarskog kotara, većeg dijela županije Modruško-riječke i Ličko-krbavske, te susjedne Istre, istarskih i dalmatinskih otoka u Kvarneru Jadranskog mora izručeno na milost i nemilost doktora te riečke bolnice, koji su poznati kao talijanaši sa svoje mržnje na Hrvate... Podignućem javne općinske bolnice na Sušaku u modernom stilu, razumije se, da Slaveni ne bi više polazili riječku bolnicu, već novu sušačku bolnicu, kojoj je bezuvjetno egzistencija osigurana, jerbo žiteljstvo političkog kotara Sušaka, te susjednih kotara: Čabra, Delnica i Crikvenice broji prema najnovijem popisu pučanstva između 95000 — 100 000 osoba...«⁶ Očito je da je Jagodniku netko od vijećnika morao sastaviti ovaj prijedlog. Ujedno se vidi da je borba za bolnicu u Sušaku dobila nacionalni, dakle, politički karakter.

Još je jedan vrlo značajan moment naveden u Jagodnikovoj ponudi: »... odpočelo je ovih dana dioničko društvo za izgradnju velikih tvornica kemičke produkcije i talionica na Pećinama na Sušaku... već sada je zaposleno oko tih gradnja 600—1000 radnika — dočim drugo društvo stoji u pregovorima s vlasnicima zemljišta za gradnju posebnih tvornica u Martinšćici, pa će uslijed tih velikih radnja podignute tvornice, odnosno, zaposlene osobe odmah povećati brojem mjesto, a uslijed toga će to radništvo i činovništvo trebati i bolnicu.«⁷ Ova je Jagodnikova ponuda odbijena od strane Vlade veoma jednostavnom rečenicom.

Početkom 1912. god. u riječkom »Novom listu« u dva je nastavka tiskan zanimljiv članak kojemu je bio cilj da podstakne javno mnijenje i zastupnike da ožive akciju za gradnju bolnice.⁸ Ističe se da pasivna Dalmacija ima bolje uređenu bolničku službu od Riječko-modruške i Ličko-krbavske županije na čijim su područjima svega tri male bolnice i to: u Ogulinu, Gospiću i u Senju, dok u Dalmaciji ima šest civilnih i pet vojničkih bolnica. Zanimljiv je podatak da u Modruško-riječkoj županiji ima jedna bolnica na 230000 duša, da u Ličko-krbavskoj na 104670 duša dolazi jedna bolnica, a u Dalmaciji ide jedna bolnica na 53980 stanovnika. Kako je ovo pisanje bilo podstaknuto preko štampe, Općinskom su poglavarstvu neposredno počele stizati nove ponude različitih građevinskih i vodovodnih poduzeća.

Već je početkom siječnja predloženo Općinskom zastupstvu da donese zaključak o gradnji bolnice:

»1. Zaključuje se u načelu izgradnja javne bolnice na Sušaku koji bi Obćina o svom trošku imala izgraditi. Bolnica imala bi se izgraditi u većem stilu s najmanje 300 kreveta;

2. Savezno s tim ima se posebno predstavkom zamoliti Kr. zemaljska vlada, Odjel za unutrašnje poslove, da izvoli po građevinskom i zdravstvenom odsjeku izraditi dati nacрте izgraditi se imajuće bolnice, naručiti troškovnik kao i kalkulaciju rentabiliteta, da ovo Zastupstvo uzmogne na tom sigurnu osnovu poslužiti za finansiranje tog podhvata;

3. Da se kod rješenja ovog važnog i zamašnog pitanja uoče svi odlučni momenti, kao i da se priberu i stručnjačke ocjene te svi nužni podaci, koji će poslužiti moći kod sastava nacрта i ujedno se izabire permanentni kombinovani odbor iz članova samoupravnog odbora ovog Zastupstva te g. g. dra Ivana Kiseljaka, dra Nikole Bačića, obće liječnika, dra Milana Kovačevića, privatnog liječnika na Sušaku, dra Romana, priv. liječnika na Sušaku, dra Huga Fabijanića, priv. liječnika na Sušaku, dra Ožbolta, priv. liječnika na Rijeci, Ivice Velčića, ljekarnika na Sušaku, Vladimira Vidmara, arhitekta na Sušaku, Jurja Chvele, tehn. izvjestitelja kotarske oblasti na Sušaku, koja se gospoda ovim putem umoljavaju da izvole izbor u ovaj odbor prihvatiti, te svojom stručnom spremom i već dokazanom zauzumljivosti za napredak ove obćine pripomoći konačno povoljnom rješenju ovog pitanja. Sušak, 8. I 1912.«⁹

Sam popis članova odbora za gradnju bolnice jasno govori koliko je brige Zastupstvo ulagalo za gradnju suvremene bolnice. Od 600000 kruna koje je Općinsko zastupstvo predlagalo 1906. samo za šest godina kasnije pisac navedenog članka u Novom listu predlaže da se za gradnju bolnice utroši 3—4 milijuna kruna. »Valja graditi veliku modernu zgradu s više posebnih kuća za odjele različitih bolesti i sa svim confortom, jer bi to bila bolnica za dvije županije ili zar ćemo podići kućicu koja već u početku neće zadovoljiti svojim potrebama i zahtjevima...«, a u daljnjem tekstu podvlači: »Jasno je, dakle, da bi pitanje vode i bolnice trebalo početi ozbiljno raspravljati, ako nećemo da i dalje živimo u turskim prilikama te budemo na ruglo i sramotu.«¹⁰

Sušak je nakon prvog svjetskog rata pripao Državi SHS, tako da je već 1919. proglašen gradom. Nesređene političke prilike u vezi s gradom Rijeka svakako su ometale razvoj grada. Rapalskim ugovorom 12. XI 1920. stvorena je umjetna granica tako da je dotad mali grad Sušak trebao preuzeti ulogu pomorskog središta na jugoslavenskoj granici. Tom zaostatku rješavanja komunalnih problema bila je uzrok i talijanska okupacija Sušaka koja je trajala do 3. III 1923. Tri mjeseca nakon povlačenja talijana iz Sušaka 3. lipnja 1923. izvršeni su u Sušaku prvi općinski izbori.

Među brojnim problemima prvoizabranom Gradskom zastupstvu zdravstvena je služba bila jedna od najosjetljivijih i najbitnijih. Samo nekoliko dana poslije izbora, na prvoj sjednici gradskog Zastupstva i po izboru gradonačelnika (Juraj Kučić), ovaj u svom nastupnom programskom

govoru između ostalog izjavljuje: »Ratne godine i godine talijanske okupacije naškodile su zdravstvenim prilikama mjesta. Treba u djelo privedi čim prije venerični ambulatorij i pobrinuti se makar i za prevoznu bolnicu, jer riječka bolnica je tuđa i skupa.«¹¹

Ekonomski položaj grada Sušaka u tih pet poslijeratnih godina je bio težak. Osiromašenje naroda je bilo golemo. Međutim, 27. siječnja 1924. dolazi do Rimskog pakta po kome Sušak dobiva luku Baroš s Deltom i time postaje jedna od najvećih sjevernojadranskih luka, što odmah stvara mogućnost privrednog razvoja i napretka grada.

Da bi se situacija zdravstvene službe počela rješavati, a u svrhu podizanja bolnice »Gospodarsko-zdravstveni odbor« Gradskog zastupstva je predložio kupnju zemljišta na Krimeji, zvano »Grinovo«, gdje je bila omanja zgrada, ljetnikovac obitelji Frlanovih iz Rijeke. Tu je kuću kupio sušački građanin trgovac Francesco Rossi Sabatini, a od njega je skupa s okolnim zemljištem otkupljuje općina grada Sušaka.

Zgrada je adaptirana i dograđena tako da je u siječnju 1924. otvorena mala opća bolnica s operacionom salom.¹² Ta je bolnica, zapravo bila opći odjel bez potrebnih kliničkih odjela, tako da su i dalje jugoslavenski državljani morali koristiti riječku bolnicu. Sušačka je bolnica imala za šefa dra Velimira Gutešu, zatim sekundarnog liječnika kirurga dra Petra Župana i pomoćnog liječnika dra Đuru Štrcaja. Korišten je i rendgen-aparat u privatnoj ordinaciji dra Nike Morettija.

Jugoslavenska vlada je morala sklopiti s vladom Italije poseban sporazum kojim je zagarantirano liječenje u riječkoj bolnici svim državljanima Hrvatskog primorja uz jednake uvjete pod kojima se liječe i talijanski. U to se vrijeme u

riječkoj bolnici liječilo mnogo naših državljana, primjerice u godini 1929. bilo je 675 naših bolesnika. Pored financijske štete Italija je tim putem vršila i svoju političku propagandu, te nam nanosila štete i s nacionalnog gledišta.¹³

Ako se uzme u obzir da se Sušak u svakom pogledu uspješno i rapidno počeo razvijati, tada nije čudo da se ova skromna bolnica počela smatrati nacionalnom sramotom u upoređenju sa susjednom riječkom bolnicom. Zato se u upravi grada vrlo brzo i ozbiljno počela razmatrati mogućnost gradnje nove opće i suvremene bolnice.

Tu je akciju pokrenuo novi gradonačelnik Sušaka Đuro Ružić obrativši se tadašnjoj banovinskoj vlasti u Zagrebu. Sugestiju je odmah prihvatio ban Savske banovine dr Ivo Perović i rješenjem od 1. kolovoza 1931. odredio način financiranja gradnje nove bolnice za koju je grad Sušak odmah otkupio odgovarajuće parcele uz zemljište već postojeće stare »male« bolnice. Grad je preuzeo obavezu, a i izgradio potrebnu kanalizaciju, vodovod i uredio potrebnu cestu. Prilikom kupovine zemljišta vodilo se računa o tome da će nova bolnica oko zgrade trebati zelene nasade drveća. Stoga su otkupljene i potrebne parcele zemljišta za arondaciju oko bolnice.

Odmah nakon odluke banovinske vlasti, koja je preuzela u potpunosti izgradnju i opremu bolnice, prešlo se na ostvarenje odluke. Na raspisanom natječaju usvojen je nacrt arhitekta inž. Stanika Kliske iz Zagreba kao najbolji, a prvi dio građevinskih radova dopao je licitacijom poduzeću »Atlant« iz Beograda. Tako je već 25. listopada 1931. postavljen kamen-temeljac¹⁴ u jugozapadnom uglu zgrade. Prilikom ove proslave je uzidana u temelje bolnice prigodna povelja.

Prilikom potpisivanja povelje za vrijeme postavljanja kamena-temeljca 25. listopada 1931. godine.

Glavna zgrada Kliničke bolnice »Dr Zdravko Kučić« u izgradnji (1933. god.)

Gradnjom bolnice se započelo 1932, međutim, kako je u to vrijeme nastala sveopća privredna kriza i ekonomska depresija, moralo se građenje obustaviti za neko vrijeme. Gradnja je ipak nastavljena početkom 1933. u namjeri da se zgrada bolnice s unutrašnjim uređenjem dovrši do konca 1934. Gradnja bolnice je doista dovršena 1. prosinca 1934.

Gradonačelnik Sušaka Juraj Ružić 15. prosinca 1934. poziva javnim oglasom stanovništvo grada i okolnih mjesta da okite svoje domove zastavama i cvijećem u znak proslave svečanog otvorenja nove bolnice koja po njenom uređenju dolazi u red najljepših i najmodernijih bolnica u Jugoslaviji, pa i van jugoslavenskih granica.

U povodu svečanog otvorenja nove bolnice koje je uslijedilo u nedjelju 16. prosinca 1934. u 9 sati, održana je u subotu 15. prosinca u 12 sati u velikoj gradskoj vijećnici svečana sjednica Gradskog vijeća.^{16 17}

Nova bolnica je izgrađena kao velika trokatnica s podrumom, prizemljem i terasom na krovu. Zgrada je dugačka oko 100 m i dijeli se u dva krila. Pročelje je položeno jugozapadno. Bolesničke sobe su okrenute prema jugu, a sve pomoćne i sporedne prostorije i operacione dvorane prema sjeveru. Bolnica ima tri prostrana stubišta: jedno u sredini, glavno i dva pobočna, sporedna. Teren je kod glavnih ulaznih vrata nešto uzdignut. Ulaz u zgradu bolnice je vrlo širok i izvana natkrit velikom betonskom pločom. Preko nekoliko stepenica ulazi se u prostrani hol, a iz ovog u široke hodnike u prizemlju.

Na ulaznim stijenama hola, izgrađenim od bračkog mramora, bile su postavljene dvije brončane ploče, rad akademskog kipara Frana Kršinića. Jedna od njih je bila spomen-ploča s natpisom:

»Narodu na granici otadžbine budnom čuvaru našeg plavog Jadrana ... Trudbeniku na kršu i

Akad. kipar Fran Kršinić: Alegorija o radu i napretku. Reljef od bronce nastao za vrijeme II svjetskog rata.

smjelom pomorcu — podignuta je ova bolnica godine šestnaeste ... 1934. (MCMXXXIV).¹⁸

Odmah u početku II svjetskog rata obje brončane ploče su Talijani odstranili i do danas se ne zna gdje se nalaze.

Zgrada bolnice je izgrađena za kapacitet od 180 bolesničkih kreveta. Od toga je 100 kreveta podijeljeno većim odjeljenjima, 32 kreveta na terasi, a 48 kreveta na pojedinačnim klasnim odjeljenjima. Odjeli su bili smješteni ovako:

Interno odjeljenje je zauzimalo čitav III kat, kirurško II kat, a odjeljenja za bolesti uha, nosa i grla, neurološko, okulističko i ginekološko smještena su bila na I katu. Odjeljenje za kiruršku tuberkulozu je bilo smješteno na terasi. Psihijatrija je imala posebno odjeljenje u prizemlju. Dvije velike ambulante su, također, smještene u prizemlju, gdje su i prostorije čekaonice za općin-

stvo, prostorije za mehanohelio-terapiju i rendgen-odjel. U drugom katu dvorišnog trakta zgrade smještene su operacione dvorane, jedna za sepičke, a druga za asepičke zahvate. Između njih se nalazio blok sterilizacije na parni i električni pogon za steriliziranje instrumentarija i zavojnog materijala.

Postavom jednog glavnog stubišta u sredini zgrade i dvaju pokrajnjih dobro je riješena cirkulacija prometa među odjeljenjima.

Apoteka i laboratoriji su se nalazili na III katu, dok se rađaona nalazila po strani u II katu.

Centralna kuhinja bila je smještena u sredini zgrade u dvorišnom traktu tako da se jelo transportira posebnim dizalima vertikalno u oba krila zgrade na katove. Time je bio omogućen brz dovoz toplog jela u sve prostorije. Uz kuhinju je vezana prostorija za pranje posuđa, a ispod kuhinje se u podrumu nalaze spremišta i hladionica na električni pogon. Kuhinja je već u početku izgrađena za veći kapacitet radi predviđenog proširenja bolnice. To je isto učinjeno i s centralnom praonicom. Kuhinja je imala moderna postrojenja na paru (šest kotlova i veliki štednjak).

U praonici su postavljeni parni kotlovi za pranje rublja s parnom sušionicom, a uz nju prostorije s parnim strojevima za glačanje rublja. Uz praonicu u podrumu lijevog krila smještena su i postrojenja za centralno grijanje na toplu vodu. Veliki kotlovi su povezani šumom debelih i tankih cijevi koje odvođe paru na mjesta potrošnje. Tu se, nadalje, nalazi odjeljenje za dezinfekciju, spremište za ugljen i ostali materijal.

Prostorije za dnevni boravak smještene su po dvije u svakom katu, a sobe dežurnog liječnika i šefova, kao i čajne kuhinje također su tako smještene da je bila moguća kontrola, odnosno, posluživanje svih odjeljenja. Klasne sobe su smještene uz centralno stubište na I, II i III katu i imaju posebne kupaonice, praonice i WC-e. Na svim katovima ima po 8 soba I i II klase i 10 soba III klase. Odjeljivanje spolova u pojedinim odjelima, a i u katovima, također je sprovedeno, a jednako tako i separacija trahomskog i venerološkog odjeljenja.

Krovište bolnice je izvedeno ravno kao terasa za sunčanje bolesnika koji se glavnim dizalom mogu od prizemlja dovesti do na terasu. Na terasi se nalaze zatvorene prostorije s potrebnim WC-ima, s praonicama i tuševima za odjeljenje kirurške tuberkuloze.

S terase se pruža prekrasan vidik na cijeli Kvarnerski zaljev, Istru i grad Sušak. Terasa je bila najviše položena točka grada Sušaka, a viša i od trsatskog grada. Duljina terase iznosi 100 metara, kao i cijela zgrada. Na lijevom i desnom krilu zgrade nalaze se dvije natkrite ležaoe u duljini i dubini od 17 metara. Terasa je sva ograđena ukusnim željeznim šipkama.

Sa sva tri kata iz prostranih holova vode široka vrata na balkone južnog pročelja na koje se

mogu izvući kreveti. Duljina svakog balkona je 35 metara.

Zgrada je vrlo dobro električno osvijetljena. Svi se električni vodovi nalaze u zidovima. U sva odjeljenja, kao i u pojedine bolesničke sobe, uvedeno je stablima i cvjetnim zelenilom, pa su bo-tralnim grijanjem.¹⁹

Zgrada stare »male« bolnice u kojoj je bila smještena dotadnja bolnica je preuređena i adaptirana za stanovanje bolničkog osoblja u novoj bolnici.

Teran oko zgrade bolnice je također uređen. Ulaz pred bolnicom ima troja vrata. Srednja su za ulazak vozila, a dva pokrajnja ulaza za prolaz pješaka. S vremenom zemljište oko zgrade zasaden je stablima i cvjetnim zelenilom, pa su bolesnici i ovdje nalazili ugodan odmor. Sav teren na kojem se zgrada nalazi ograđen je visokim zidom.

Sve dosad rečeno govori da je zgrada nove bolnice djelo moderne arhitekture i svojim spoljnim izgledom, te položajem, djeluje impresivno na svakog posjetioca i prolaznika. U stvari to je bila bolnica — sanatorij.

Troškovi svih građevinskih i obrtničkih radova sa svim pripremnim radovima i cestogradnjom, ali bez namještaja, iznosili su 14 500 000 dinara. Troškovi nabavke kreveta, namještaja i opreme s instrumentarijem iznosili su cca dva milijuna dinara. Prema tome ova građevina kompletno data u pogon stajala je sveukupno 16 500 000 dinara. Kako je bolnica građena za 100 bolesničkih kreveta, dolazi se do podatka da je cijena po jednom bolesničkom krevetu 91000 dinara. S obzirom na to da je kapacitet kuhinje i praonice, te još nekih službi, podešen za pogon od 300 osoba, da u zgradi postoje ambulante, uredi uprave za čitav bolnički kompleks i za povećanje bolnice eventualnom izgradnjom novih paviljona, to cijena koštanja te zgrade po bolesničkom krevetu nije bila skupa, već dosta ekonomična. Navodimo primjer cijene koštanja bolesničkog kreveta u to doba u Čehoslovačkoj od 100000 dinara po bolesničkom krevetu.

Tehničko organizaciono vodstvo bilo je povjerenom Tehničkom odjeljenju Kraljevske banske uprave u Zagrebu pod upravom načelnika inž. Vojte Boučeka. Nadzor radova su vodili arh. Steinmann i inž. Svetozar Trbojević, a stalni nadzor na terenu tehničar Edvard Belović.

Podvlačimo da su sve radnje izvedene kod nas u zemlji, osim nekih strojeva i instalacija koji su morali biti bezuvjetno poručeni iz inozemstva. Unutarnje su radove izveli: stolarske radnje Stolarija GOLD iz Križevaca; soboslikarske i ličilarske radove Broz i Zakšek, dvorski dobavljači iz Zagreba; željezne prozore i vrata za cijelu zgradu bravari Križić i Grček iz Zagreba; azbest podove inž. Popović iz Beograda; parketerske radove »DOM« d. d. iz Zagreba; teraco Milstein iz Zagreba; hrastove prozore stolarija Frölich iz Zagreba, staklarske radove sušački obrtnik Butković.²⁰

Dobivši novu zgradu sušačka je bolnica dobila snažan polet. Još dok je zgrada nove bolnice bila u gradnji, Poglavarstvo Sušaka je vodilo brigu da nova zdravstvena ustanova stručno, moderno uređena i opremljena, dobije visokokvalificirane liječnike za vođenje odjeljenja. Neki od istaknutih zagrebačkih liječnika kliničara postali su novi sušački primarijusi.

Za šefa Internog odjeljenja postavljen je specijalist za internu medicinu dr Silvije Novak iz Zakladne bolnice u Zagrebu, za šefa Kirurškog odjela došao je dr Janko Komljenović sa Kirurške klinike iz Zagreba, asistent prof. dra Julija Budisavljevića; za šefa Ginekološko-porodničkog odjeljenja izabran je specijalist dr Milan Berger s Ginekološke klinike prof. dra Dursta u Zagrebu; za šefa Očnog odjeljenja došao je asistent prof. dra Botterria dr Andrija Car; šef Otorinolaringološkog odjeljenja postao je specijalist dr Jakov Bakotić iz Vojne bolnice u Zagrebu, a Dermatovenerološko odjeljenje je došlo pod vodstvo dra Nike Bonetića, tadašnjeg šefa Antiveneričnog dispanzera Doma narodnog zdravlja na Krimeji. Za predstojnika Rendgen-odjela izabran je dr Lujo Križ iz Zagreba, a šef apoteke je bio mr. ph. Ivo Breithut.

Već prvih godina nalazimo tu i tri mlada sekundarna liječnika: dra Zdravka Kučića, dra Davora Perovića i dra Antu Vukasa. Prvog na Internom, drugog na Ginekološko-porodničkom i trećeg na Kožnom odjeljenju.

Mora se zabilježiti da je bolnica u godini 1938. imala, pored liječničkog osoblja, ekonomat, magazinera, tri dnevničara — zvaničnika, dvanaest sestara milosrdnica, dvije primalje, jednu sestru pomoćnicu, te još trideset namještnika za služiteljsku službu.²¹

Uprava bolnice data je nakon otvorenja dru Velimiru Guteši, no, samo na kratko vrijeme, a zatim je preuzeo vodstvo dr Andrija Car, pod čijom upravom će bolnica uspješno kročiti naprijed sve do početka drugog svjetskog rata.

Kada je 1935. opća bolnica na Sušaku počela radom, bila je to jedna od najmodernijih bolničkih ustanova u zemlji. Ona je svojim kapacitetom mogla zadovoljiti potrebe tadašnjeg broja stanovništva koje se njome koristilo. Ona i danas, na žalost, mora zadovoljavati potrebe utroščenog broja stanovništva Sušaka i Hrvatskog primorja svojim kliničkim uslugama, te smatramo da nije bilo naodmet da se evocira četrdeseta godišnjica rada ove ugledne ustanove.

BILJEŠKE

1. Općina Sušak, Komunalni arhiv Rijeka, Omot »Opća bolnica Sušak« (nije numerirana građa)
2. Navedena građa
3. Navedena građa
4. Navedena građa
5. Navedena građa
6. Navedena građa
7. Navedena građa
8. Novi list, God. X- Rijeka 1. I, 1912, p. 2.
9. Općina Sušak, Komunalni arhiv Rijeka, Omot »Opća bolnica Sušak« Dopis općine od 8. I 1912.
10. Navedena građa
11. Novi list, God. X, Rijeka 1. I 1912.
12. Rački A.: Povijest grada Sušaka, Sušak 1929., Zdravstvo, p. 227.
13. Novi list, God. III, Sušak, 31. XII 1934; 1. I 1935., br. 125 i 126, p. 3.
14. Navedeni članak
15. Novi list, God. III, Sušak 15. i 16. XII 1934, str. 5.
16. Novi list, God. III, Sušak, 15. i 16. decembra 1934., str. 5.
17. Novi list, God. III, Sušak, 16. decembra 1934., str. 3.
18. Novi list, God. III, Sušak, 31. XII 1934., 1. I 1935., str. 3.
19. Navedeni članak, podnaslov: Dispozicija odjeljenja i prostorija.
20. Navedeni članak, podnaslov: »Troškovi zgrade«.
21. Usmeno saopćenje, dr Jakov Bakotić.

Medicina, 12:109, 1975.